

_____: אי

_____: הכיתה

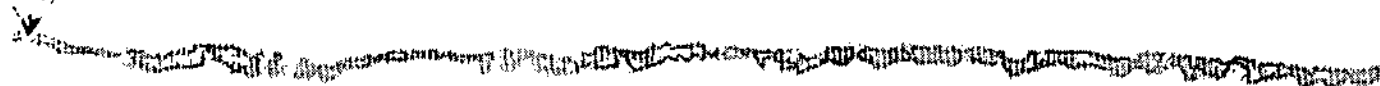
הכיבוש ההלניסטי

קראו בעיון את הקטעים שלפניכם:

א. כתב הזכויות של אנטיוכוס השלישי (מתוך: "קדמוניות היהודים", ספר שנים־עשר, עמודים 138-146, מאת יוספוס פלביוס, הוצאת מוסד ביאליק):

"מכיוון שהיהודים גילו התלהבות כלפינו למן הרגע שבו דרכנו על אדמתם וכשבאנו לעיר ערכו לנו קבלת פנים יפה, יצאו לקראתנו עם מועצת הזקנים, נתנו צידה לאנשי הצבא ולפילים ושיתפו איתנו פעולה בסילוק אנשי הצבא המצרים [התלמים] אשר במצודה. מצאנו גם אנו לראוי לגמול להם כמעשיהם ולקומם את עירם, שסבלה קשה ממאורעות המלחמה...

וראשית כול קיבלנו מתוך יראת שמים החלטה להעניק להם, לצורכי הקרבנות, הקצבה של בהמות ושל יין ושמן לבונה... ורוצה אני שדברים אלה יוצאו לפועל ביחס אליהם, כפי שציוויתי, ושהמלאכה במקדש תושלם. העצים יובאו מיהודה עצמה ומן העמים האחרים ומהלבנון, בלי שאיש יגבה מהם מכס כלשהו. ולכל בני העם ייקבע משטר בהתאם לחוקי האבות. מועצת הזקנים,

היסטוריה

02/01

הכוהנים, סופרי המקדש ומשוררי הקודש פטורים יהיו ממס הגולגולת וממס הכלילה וממס המלחים...
לכל בני נכר אסור להיכנס לתחום המקדש, שהכניסה אליו אסורה גם על יהודים עצמם, מלבד לאלה שהדבר מותר להם לאחר שהתקדשו בהתאם לחוקי אבותיהם..."

שאלות

1. תארו מה עשו היהודים למען אנטיוכוס השלישי.

01_

2. מה עשה אנטיוכוס השלישי למען היהודים לפי המתואר בקטע א'?

02_

3. מדוע נקרא הקטע שקראתם "כתב זכויות"?

03_

ב. קבלת הפנים שנעשתה לאלכסנדר מוקדון כמאה שנים קודם לכן (332 לפני הספירה) מתוארת כך (מתוך: "קדמוניות היהודים", ספר אחד-עשר,

היסטוריה

02/01

עמ' 29-31, מאת יוספוס פלביוס, הוצאת מוסד ביאליק):
"וכשכבש אלכסנדר את עזה, מיהר לעלות על ירושלים העיר...
וכששמע [הכוהן הגדול] שהוא [אלכסנדר] לא רחוק מהעיר, יצא עם
הכוהנים והמון האזרחים וערך את קבלת הפנים, בשוותו לו הוד קדושה
שלא כפגישתם של שאר העמים, במקום אחד הקרוי צופים... אז עלה
[אלכסנדר הגדול] לבית המקדש והקריב לאלוהים לפי הוראות הכוהן
הגדול... למחרת קרא ואמר להם לבקש מתנות כחפצים. אז ביקש הכוהן
הגדול, שיורשה להם לקיים את חוקי אבותיהם ושתהא השנה השביעית
פטורה ממסים, והוא [אלכסנדר] נתן להם הכול... וכשאמר להמון, שאם
יש בהם הרוצים לצאת אתו למלחמה וגם יוסיפו להיות דבקים במנהגי
אבותיהם וחיים לפיהם, הריהו מוכן לקחתם אתו, בחרו רבים לצאת אתו
למלחמה."

שאלות

04_ 1. מה ביקשו היהודים מאלכסנדר הגדול?

05_ 2. איך הגיב אלכסנדר הגדול לבקשתם?

06

היסטוריה

02/01

ג. התייחסו כעת לשני הקטעים שקראתם וענו על השאלות האלה:

1. מדוע, לדעתכם, נלחמו היהודים בדרך כלל נגד הכובשים (אשורים, בבלים), אך קיבלו כה יפה את השליטים ההלניסטים ואף שיתפו אתם פעולה?

2. גם אלכסנדר הגדול וגם אנטיוכוס השלישי הדגישו את העניין הדתי. כיצד בא הדבר לידי ביטוי בקטעים שקראתם?

3. מדוע, לדעתכם, הסכימו השליטים ההלניסטים שהיהודים ימשיכו לקיים את חוקי דתם?

4. גם אלכסנדר וגם אנטיוכוס מבטיחים ליהודים שיוכלו לקיים את חוקת האבות.

א. לאיזה "חוקת אבות" הכוונה כאן?

07

08

09

ב. מה דעתכם על הבטחה זו? חשבו: מה רצו להשיג בכך השליטים
ההלניסטים?

10__

5. למלכים ההלניסטים היה חשוב לזכות בברכתם של האלים שבהם
האמינו אנשי המקום (אלכסנדר הגדול בצור ובמצרים ואנטיוכוס
בירושלים).

11__

מדוע היה להם חשוב לזכות בברכה זו?

6. באיזה תחום, נוסף על התחום הדתי, אפשר לראות דמיון בין יחסו של
אלכסנדר ליהודים לבין יחסו של אנטיוכוס אליהם?

12__

02/01

הכיבוש ההלניסטי

תוכן המשימה

המשימה עוסקת בהבנה של יחסי כובש ונכבש ובחשיבות הרת כגורם מרכזי ביחסים אלה, וכן בהבדל בין שליט מרכא לבין שליט הרוצה לחיות בשלום עם הנשלטים. התלמידים נדרשים להתייחס לשני מקורות העוסקים בהתנהגותם של שני שליטים הלניסטים להשוות ביניהם, ולנתח את הדרכים בהן הם משתמשים להשגת שליטה אצל הנכבשים.

מפתח תשובות

פריט: 01

שאלה: א.1.

דרגת קושי: קלה

תשובות נכונות:

תיאור מפורט התואם את הכתוב בקטע א' והמכיל את שלושת המעשים העיקריים - קבלת פנים, צידה לאנשי הצבא וסיוע בסילוק התלמיים.
דוגמות לתשובות: "היהודים ערכו לו קבלת פנים יפה, יצאו לקראתו עם מועצת הזקנים, נתנו צידה לאנשי הצבא ולפילים ושיתפו איתו פעולה בסילוק התלמיים מהמצודה". - 2
- "היהודים גילו התלהבות כלפי היוונים ויצאו לקראתם עם מועצת הזקנים". - 1

מפתח ציונים:

תשובה המכילה את שלושת המעשים העיקריים - 2

תשובה חלקית - 1

אחר, לא ענה - 0

פריט: 02

שאלה: א.2.

דרגת קושי: קלה

תשובות נכונות:

תיאור מלא של מעשי אנטיוכוס לפי המתואר בקטע: אספקת צרכי הקרבנות, השלמת בניית בית המקדש, פטור ממסים ושמירה על חוקי אבות.
דוגמות לתשובות: "הקצבה של בהמות יין ושמן לבונה. השלמת המלאכה במקדש, העצים יביאו מיהודה

02/01

ומעמים אחרים כלי שאיש יגבה מהם מכס ולכל בני העם יקבע משטר לפי חוקי אבות". - 2
- "אנטייכוס קומס את עירם שסבלה קשות ממאורעות המלחמה להעניק להם לצרכי הקורבנות הקצבה של כהמות ושל יין ושמן לבונה". - 1

מפתח ציונים:

- תאור מפורט לפי הכתוב בקטע - 2
תשובה חלקית - 1
אחר, לא ענה - 0

פריט: 03
שאלה: 3.א
דרגת קושי: בינונית

תשובות נכונות:

נושא הקטע הוא הזכויות שהעניק אנטייכוס ליהודים.
דוגמות לתשובות: "הוא נקרא כך כי אחרי שהיהודים עזרו לאנטייכוס השלישי אז הוא נתן להם הרכה זכויות". - 2
- "הקטע מספר שגם לאנשים מבחוץ יש זכויות משלהם ושאם מקבלים אותם יפה הזכויות שלך יכולות להתקל בעזרתו תמורת עזרתך". 1

מפתח ציונים:

- הסבר מלא - 2
הסבר חלקי - 1
אחר, לא ענה - 0

פריט: 04
שאלה: 1.ב
דרגת קושי: קלה

תשובות נכונות:

ציין שתי בקשות: קיום חוקי אבות ופטור ממסים בשנה השביעית.
דוגמות לתשובות: "היהודים בקשו מאלכסנדר הגדול שירשה להם לקיים את חוקי אבותיהם ושתהא השנה

02/01

השביעית פטורה ממיסים" - 2

- "שירדשה להם לקיים חוקי אבותיהם ולצאת למלחמה" - 1

מפתח ציונים:

2 - ציין שתי הבקשות

1 - תשובה חלקית

0 - אחר, לא ענה

פריט: 05

שאלה: ב.2.

דרגת קושי: קלה

תשובות נכונות:

הענות לבקשותיהם והצעה להצטרף למלחמה תוך רשות להמשיך ולשמור על חוקי אבות.

דוגמות לתשובות: "הוא נתן להם את כל מה שהם כיקשו וגם הציע להם להצטרף אליו למלחמה והם ימשיכו

לשמור על חוקי אבות" - 2

- "אלכסנדר הגדול נתן להם הכל, ואמר להם שיהיו דבקים במנהגי אבותיהם וחיים לפיהם" - 1

מפתח ציונים:

תשובה הכוללת גם את ההענות וגם את ההצעה - 2

1 - תשובה חלקית

0 - אחר, לא ענה

פריט: 06

שאלה: ג.1.

דרגת קושי: בינונית

תשובות נכונות:

תשובה המבחינה בשוני שבין התנהגות הכובשים האחרים לבין התנהגות הכובשים ההלניסטיים: אכזריות

02/01

ושיעבוד מול מתן זכויות ואי כפייה. זמנים אחרים.
דוגמות לתשובות: "משום שהשליטים ההלניסטיים לא כפו את דתם על היהודים והשליטים ההלניסטיים עור
מילאו את מבוקשם ואילו האשורים והבבלים שיעבדו את העם היהודי". - 2
- "מפני שהיהודים יכולים לקבל מתנות יפות והשליטים ההלניסטיים הם ירידים של היהודים". - 1

מפתח ציונים:

- תשובה המתארת את הבדלי ההתנהגות - 2
תשובה חלקית - 1
אחר, לא ענה - 0

פריט: 07
שאלה: 2.ג
דרגת קושי: בינונית

תשובות נכונות:

תיאור הפעולות של שני השליטים למען הענין הדתי כפי שמתואר בשני הקטעים.
דוגמות לתשובות: "אנטיוכוס נתן לסיים את בית המקדש שהיה חשוב מאוד ליהודים ונתן להם לקיים את
דתם, וגם אלכסנדר הסכים לבקשות היהודים והסכים שהשנה השביעית תהיה פטורה ממסים והסכים
שיקימו את חוקות אבותיהם". - 2
"הדכר בא לידי ביטוי כך: שגם אלכסנדר הגדול וגם אנטיוכוס השלישי הרשו ליהודים להמשיך את הענין
הדתי". - 1

מפתח ציונים:

- תיאור מלא של פעולות שני השליטים - 2
תשובה חלקית - 1
אחר, לא ענה - 0

פריט: 08
שאלה: 3.ג
דרגת קושי: בינונית

תשובות נכונות:

מפני שהבינו שברצון טוב ניתן להשיג יותר מאשר בדיכוי, וכן משום שהיו פוליתאיסטים מאמינים באלים

02/01

רבים כמוכן ההלניסטי. כלומר לא היה אכפת להם, כל עוד לא מרדו, שיקיימו את הדת המקומית. דוגמות לתשובות: "כדי שיהודים יאהבו אותם ויקבלו את שילטונם ויעזרו להם לכבוש עוד ארצות ולא ימרדו

בהם". - 2

- "אולי זה לא הפריע להם והיהודים היו נחמדים אליהם אז הם הסכימו שהיהודים ימשיכו לקיים את חוקי

דתם". - 1

מפתח ציונים:

תשובה המסבירה את האינטרס של השליטים ההלניסטיים בהשגת שיתוף פעולה - 2

תשובה חלקית - 1

אחר, לא ענה - 0

פריט: 09

שאלה: 4.א.

דרגת קושי: בינונית

תשובות נכונות:

"חוקת אבות" - חוקי התורה ופירושי חכמים.

דוגמות לתשובות: "חוקת אבות: דברי התורה, דברי ה', המצוות, הדברים המסמלים שהם יהודים". - 2

- "הכוונה למה שהיה פעם לאבות של היהודים". - 1

מפתח ציונים:

תשובה מלאה - 2

תשובה חלקית - 1

אחר, לא ענה - 0

02/01

פריט: 10
שאלה: 4.ב.
דרגת קושי: קשה

תשובות נכונות:

ציון האינטרס של השליט לעזרה ושיתוף פעולה.
דוגמות לתשובות: "שיאהבו אותו, שיעריצו ושיעזרו לו להשתלט ולהלחם על עוד עמים וגם כרי שלא ימרדו בו". - 2
- "אולי הם רצו להשיג כזה עזרה מהם". - 1

מפתח ציונים:

תשובה מפורטת ומנומקת - 2
תשובה חלקית - 1
אחר, לא ענה - 0

פריט: 11
שאלה: 5
דרגת קושי: קשה

תשובות נכונות:

לכובשים היה חשוב לקבל את ברכת האל המקומי השולט באזור. כמו כן הבינו שהאלים חשובים בעיני העם הנכבש.
דוגמות לתשובות: "אולי כדי להראות להם שהם מאמינים באלוהים שלהם ושאוהבים אותם כדי למנוע מרידות, שיכבדו ויאהבו את המנהיגים ואת הדת". - 2
- "כי אצלם אולי זה כמו קמיע שנותן להם להלחם בכל, לכן הברכה היתה חשובה להם". - 1

מפתח ציונים:

הסבר הגיוני ומנומק - 2
תשובה חלקית - 1
אחר, לא ענה - 0

02/01

פריט: 12

שאלה: 6

דרגת קושי: קשה

תשובות נכונות:

התחום הכלכלי לדוגמה: פטור ממיסים, מתנות ואספקת חמרים לכניה.
ניתן לקבל גם כתשובה את התחום הפוליטי: השארת השליטים במקומם.
דוגמה לתשובה: "בתחום של עזרה (גם בשיקום וגם כללי) וגם בתחום של שיתוף פעולה". - 1

מפתח ציונים:

תשובה המציינת את התחום הכלכלי ו/או הפוליטי - 2

תשובה חלקית - 1

אחר, לא ענה - 0

